

Dos municipis, dos pressupostos: d'on ix i on va cada euro

Investigació al portal de transparència i al cercador de pressupostos del Ministeri d'Hisenda: de quins impostos i transferències viu el vostre ajuntament, en què es gasta els diners, quant és això per habitant i en què es diferencia d'un municipi de grandària molt distinta.

DURADA

2 sessions (50 min de busca i càlcul + 50 min de comparació i posada en comú)

AGRUPAMENT

parelles

UNITAT 6

L'Estat: impostos, despesa pública i desigualtat

MATERIALS

- Un ordinador, tauleta o mòbil amb connexió per parella
- Portal de transparència de l'ajuntament i, com a suport, el cercador de pressupostos d'entitats locals del Ministeri d'Hisenda (serviciostelematicosext.hacienda.gob.es)
- INE: «Cifras oficiales de población de los municipios españoles» (ine.es)
- «¿Dónde van mis impuestos?», de la Fundación Cívico (dondevanmisimpuestos.es), per a comparar
- Fitxa comparativa impresa, una per parella, i calculadora

ENCAIX CURRICULAR · **Sabers** Por qué interviene el Estado, bienes públicos y fallos de mercado, Ingresos públicos, impuestos directos e indirectos, tasas y cotizaciones, IRPF e IVA, progresividad, tipo marginal y tipo medio, Gasto público y Presupuestos Generales del Estado, Déficit, deuda pública y reglas fiscales, Estado del bienestar, desigualdad y fraude fiscal · **Comp. específiques** CE2 · **Comp. clau** CD, STEM, CC

Plantejament

A la Unitat 1 vau mirar un pressupost municipal per a vore què significa triar amb recursos limitats. Ara hi torneu, però amb el vocabulari d'esta unitat i amb una pregunta nova: **d'on ixen eixos diners**. Un ajuntament no imprimix euros. Cobra IBI, cobra taxes pel fem o per una terrassa, i rep transferències de l'Estat i de la seua comunitat autònoma. Saber en quina proporció viu de cada cosa explica més de la política local que qualsevol discurs.

Reconstruireu eixe compte per al vostre municipi i el compareu amb el d'un altre molt distint: si viviu en una ciutat, trieu un poble de menys de 5.000 habitants; si viviu en un poble, trieu una capital de província. Els dos pressupostos són públics i estan a dos clics.

La comparació és la part interessant. Dos ajuntaments amb els mateixos diners per habitant se'ls gasten de maneres molt distintes, i dos ajuntaments que gasten el mateix en parcs poden estar traient els diners de llocs que no s'assemblen gens.

Objectius didàctics

- Localitzar el pressupost d'un ajuntament en una font oficial i citar-la amb el seu any.
- Distingir en els ingressos municipals impostos, taxes i transferències d'altres administracions.
- Calcular despesa i ingrés per habitant i usar-ho per a comparar municipis de grandària distinta.
- Identificar quins servicis paga un ajuntament i quins corresponen a una altra administració.
- Argumentar amb dades una proposta de canvi en una partida i dir d'on eixirien els diners.

Passos

Sessió 1 (50 min)

- 1. Buscar (10 min).** Entreu al web de l'ajuntament → «Portal de transparència» → «Pressupost». Si no el trobeu o està incomplet, useu el cercador de pressupostos d'entitats locals del Ministeri d'Hisenda, que els té tots. Anoteu l'**any** del pressupost i la **data de consulta**.
- 2. Població (5 min).** Busqueu a l'INE les xifres oficials de població del vostre municipi i del municipi de comparació, a 1 de gener. Anoteu l'any.
- 3. Ingressos (15 min).** Ompliu la columna d'ingressos de la fitxa: IBI, impost de circulació, taxes, i les transferències corrents que arriben de l'Estat i de la comunitat. Calculeu quin percentatge és cada cosa del total.
- 4. Despeses (15 min).** Anoteu les cinc partides majors de despesa i el seu import.
- 5. Per habitant (5 min).** Dividiu cada xifra entre la població. Este és el pas que permet comparar.

Sessió 2 (50 min)

- 6. El segon municipi (20 min).** Repetiu els passos 1, 3, 4 i 5 amb el municipi triat per a comparar.
- 7. La taula comparativa (10 min).** Poseu les dues columnes juntes i marqueu les tres diferències majors.
- 8. Explicació (10 min).** Cada parella escriu una hipòtesi per a cada diferència: turisme, població envellida, superfície, si l'aigua està municipalitzada, si hi ha polígon industrial.
- 9. Posada en comú (10 min).** Es recullen a la pissarra els euros per habitant de tots els municipis estudiats i es busca el patró: gasten més els grans o els xicotets?

Fitxa comparativa

Municipi A: _____ Habitants (INE, 1/1/____): _____
Municipi B: _____ Habitants (INE, 1/1/____): _____
Pressupost de l'any _____ Font: _____ Consultat el ____/____/____

INGRESSOS	Municipi A			Municipi B		
	Total €	%	€/hab	Total €	%	€/hab
IBI	_____	/	_____	_____	/	_____
Impost de circulació	_____	/	_____	_____	/	_____
Taxes i preus públics	_____	/	_____	_____	/	_____
Transferències de l'Estat i CCAA	_____	/	_____	_____	/	_____
Altres	_____	/	_____	_____	/	_____
TOTAL INGRESSOS	_____	/ 100	/ _____	_____	/ 100	/ _____
DESPESES (cinc partides majors)						
1 _____	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____
2 _____	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____
3 _____	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____
4 _____	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____
5 _____	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____
TOTAL DESPESES	_____	/	/ _____	_____	/	/ _____

Preguntes d'anàlisi

- Quina part dels ingressos del vostre ajuntament són **impostos propis** i quina part són **transferències** d'una altra administració? Quin marge real de decisió li queda?
- Quin dels dos municipis gasta més **per habitant**? Formuleu una hipòtesi i busqueu una dada que la sostinga o la desmentisca.
- L'IBI el paga qui té un pis o un local. És un impost directe o indirecte? Progressiu, proporcional o regressiu respecte a la renda de qui el paga? Justifiqueu-ho.

4. Busqueu al pressupost una partida de **sanitat** o d'**educació** amb pes. Hi apareix? Per què?
5. Si hagéreu de pujar una partida un 10 %, quina seria i d'on eixirien els diners: de pujar un impost, de retallar una altra partida o de demanar prestat? Escriviu la proposta en cinc línies, amb la xifra.

Criteris d'avaluació

CRITERI	DESCRIPCIÓ	PES
Ús de fonts oficials	Pressupost i població localitzats, amb any i data de consulta	25 %
Classificació dels ingressos	Separa impostos, taxes i transferències sense mesclar-les	25 %
Càlcul per habitant	Divisions correctes i usades de veritat per a comparar	25 %
Interpretació i proposta	Explica les diferències amb causes plausibles i quadra la seua proposta	25 %

Variants i extensions

- **Amb suport:** treballar només amb la columna de despeses d'un únic municipi i amb tres partides, i deixar la comparació per a la posada en comú del grup classe.
- **Per a qui va sobrat:** afegir el **deute viu** de l'ajuntament, que el Ministeri d'Hisenda publica per municipi, calcular-lo per habitant i comparar-lo amb els 33.000 € per habitant de deute del conjunt de l'Estat.
- **Versió curta (1 sessió):** repartir municipis distints entre les parelles, que cada una calcule només la despesa total per habitant, i fer la comparació sencera a la pissarra.
- **Connexió amb la Unitat 1:** allí vau decidir com repartir un pressupost amb recursos escassos. Ací teniu el pressupost real de qui ho decidix de veritat; compareu el vostre repartiment d'aleshores amb el de l'ajuntament i busqueu la diferència major.

Solució orientativa

Per al professorat: passos de la resolució de l'exercici.

- 1. Mètode de la despesa per habitant:** import de la partida (en €) dividit entre la població oficial de l'INE de l'1 de gener. Arredoni a euros sencers. El mateix amb els ingressos: recaptació de l'IBI dividida entre habitants.
- 2. Ordres de magnitud orientatius** (cal copiar els del municipi, no estos): la despesa total d'un ajuntament espanyol sol situar-se entre **700 i 1.500 € per habitant i any**, segons la seua grandària, si té o no transport urbà propi i quant turisme suporta. L'IBI sol aportar entre el **20 i el 35 %** dels ingressos ordinaris, i les transferències de l'Estat i de la comunitat, entre el **30 i el 45 %**.
- 3. Per què un municipi turístic gasta més per habitant:** la neteja, el fem, l'aigua, la policia local i l'enllumenat es dimensionen per a la població d'agost, però el denominador del càlcul és la població empadronada. És el mateix efecte, al revés, en un poble amb molt d'habitatge buit.
- 4. Comprovació que la fitxa està ben feta:** la suma de les partides de despesa ha de donar el total del pressupost (o molt a prop, si heu agrupat un «resta»), i el pressupost municipal, per llei, s'aprova **equilibrat**: ingressos previstos = despeses previstes. Si us ix un desfasament gran, reviseu si esteu mesclant pressupost inicial amb liquidació.
- 5. Pregunta 4 (la trampa).** Un ajuntament no pot pagar sanitat ni educació: no són seues. Les paga la comunitat autònoma amb la mitat de l'IRPF i de l'IVA que li cedix l'Estat (Llei 22/2009). Si algú demana a l'alcalde «un hospital nou», s'està equivocant de finestreta, encara que l'ajuntament sí que puga cedir el sòl.